

ÚJRAHASZNOSÍTOTT BARNAMEZŐK

KORTÁRS IPARI ÉPÜLET REHABILITÁCIÓK AUSZTRIÁBAN

„Architektur würde nicht Generationen überleben, wenn sie nicht die Fähigkeit besäße, sich wechselnden Nutzungen anzupassen, ja auch Transformationen von Bedeutungen zuzulassen.“

Friedrich Achleitner

„Az építészet nem maradna fenn generációkon át, ha nem lenne meg a képessége a megváltozott körülményekhez való alkalmazkodásra, a funkcióváltások befogadására, vagy akár a teljes jelentés átalakulására.“

Friedrich Achleitner

Témafelvezetés

A régen városszéli helyzetben lévő ipari zónákat mára körbenőtték és bekebelezték a városok. Ezek a területek így szerves részévé lettek a városszövetnek. Érthető tehát, hogy többek közt az új technológiák megjelenése miatt felhagyott ipari épületek és iparterületek zárványokká váltak. Fontos kérdés lett az immár központibb helyzetű területek integrálása.

Ezek mellett a mai gazdasági helyzetben sok esetben célszerűbb a meglévő épületállománnyal foglalkozni, mindemellett a kereslet is egyre nő a fejleszhető területek iránt.

A fent említett jelenség Magyarországon is megfigyelhető, így a barnamezős rehabilitációk kérdése hazánkban is aktuális téma. Történelmi és területi közelsége, valamint építészeti attitűdje miatt osztrák példákon keresztül szeretnénk megvizsgálni az iparterületek újrahazsnosításának lehetőségeit.

Ausztria Közép-Európa egyik legfejlettebb országa. Közel 9 millióan lakják és ebből csak a fővárosban, Bécsben 1,7 millióan élnek. 7 közigazgatási tartománnyal rendelkezik és jelenleg 7 felsőoktatási intézményben folyik építészeti oktatás. Ezek mindegyike nemzetközileg is elismert, és tanáraik között olyan neves építészeket tudhatnak, mint pl. Zaha Hadid.

Az osztrák építészet központja az Architektur Zentrum Wien, amely egy bécsi kortárs fejlesztésben kapott helyet, a Múzeum Negyedben.

Museumsquartier, Bécs

Témafelvezetés

Ausztria építészetében meghatározó a Bécs - „nem Bécs” szempont. Ugyanis Ausztria többi részéhez képest Bécs sűrű városi közegében nagyon eltérő beavatkozások figyelhetők meg.

Építészetükben felfedezhető egyfajta nemzeti útkeresés. Saját problémákra, saját eszköztárral próbálnak meg reagálni. Emellett tisztában vannak a nemzetközi trendekkel, tudják a sztárepítészet erejét.

A kortárs építészetük sokszor erősen támaszkodik a hagyományaikra, mindemellett folyamatosan lépést tartanak, a nagy építész nemzedék által diktált irányzatokkal, azokat mindig aktualizálva a helyi osztrák valóságra.

Léptéktől függetlenül nem riadnak vissza a változtatástól, miközben általában tiszteletet mutatnak a meglévő környezet felé, legyen az természeti vagy épített. Az erős gondolatiság és a saját, eredeti, nem ritkán hajmeresztően bátor ötletekkel párosuló kísérletezőség rendkívül jellemző a mai kortárs osztrák építészetre. Ennek köszönhetően rengeteg haladó szellemű épület és rengeteg kísérlet épül Ausztriában.

A kortárs trendeken belül a barnamezős területek újrahasznosítása lassan több évtizedes múlttal rendelkezik, és mindaz az építészeti viselkedés fellelhető a már rehabilitált ipari építményeknél, ami jellemző az egész építészetükre.

Bevezetésként egy nagyon ismert példával kezdünk. Mivel nagyon rendhagyó, nem illett a többi közé és épp ezért nem is lehet figyelmen kívül hagyni. Ez a rengeteg kérdést felvető, választ és tanulságot hordozó példa, a régi bécsi gáztározók újragondolása, a Gasometer.

Monumentális vízió egy városnegyed rehabilitációjáról. Ez a projekt mindent akar tudni. Mindennek meg akar felelni. A szolid illeszkedéstől az imázsteremtő építészetig. A városszövetbe integráltságtól az önállóként való működésig. A lakó funkciótól az összes elérhető funkció felvonultatásáig. Az erős tőkeháttérrel megvalósított projekt magában foglal 600 lakást, 250 kollégiumi férőhelyet, 70 üzletet, több ezer férőhelyes rendezvénytermet, szabadidőcentrumot, óvodát, számos irodát és még a bécsi városi és tartományi levéltárat is. A városszerkezetileg nem túl frekventált területen mára egyértelművé vált, hogy a lakófunkciók igazán életképesek, és az üzletek és ilyen mértékű kereskedelmi egységek hosszabb távon életképtelennek bizonyulnak.

Az átalakított 4 óriási gáztározó 200.000 négyzetméter alapterületű építkezése egy lenyűgöző léptékű és egyedülálló kísérlet maradt, nehéz lenne követhető példaként számon tartani.

Gasometer, Bécs: új és régi találkozásán

Gasometer, Bécs madártávlatból

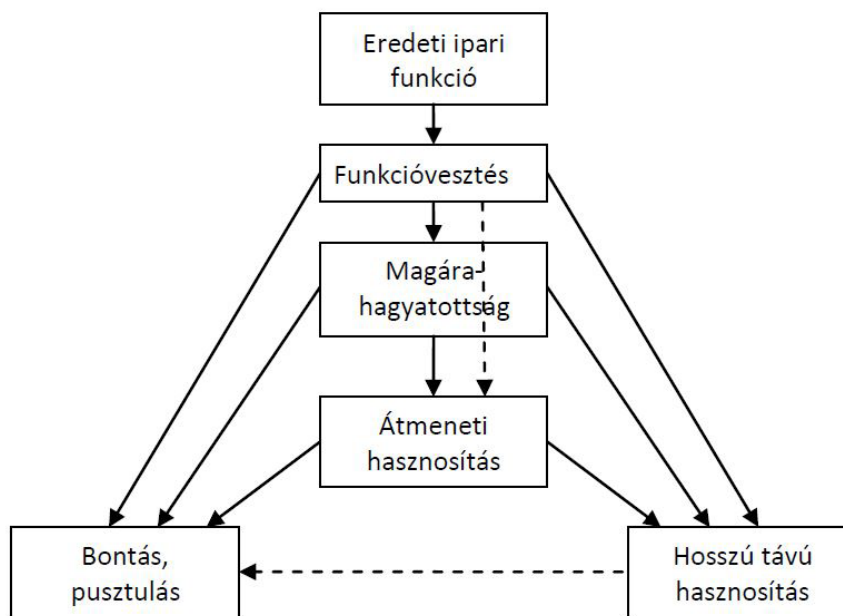
Iparterületek a funkcióvesztés után

Az iparterületek funkcióvesztésének több oka is lehet: valamilyen okból többé már nem felel meg a célnak (elhelyezkedés, új technológia, környezetvédelem, teherbírás, méret, stb.), esetleg okozhatja a gyártás leállítása, áthelyezése vagy egyszerűen a cég megszűnése.

A felhagyott barnamezők általában a környezetükben lévő területek hanyatlását is előidéznek. Annak ellenére, hogy sok épület közülük műemléki védeltséget kap, számos tényezőtől függ sorsuk jövőbeni alakulása. Ilyen tényező lehet például: az elhelyezkedésük, a funkcióból adódó szennyezettség vagy az épületállomány állapota illetve struktúrája. Elmondható tehát, hogy a valamikori funkció, jelentős befolyással bír az épület vagy épületek rehabilitálhatóságára. Például egy szennyezett talaj költségtebbé válhat a projekt büdzséjében, ami éppen elég indok lehet arra, hogy egy esetleges befektető másik ingatlan után nézzen. Hasonló a helyzet akkor is, ha az épület/épületek állapota nagyon leromlott. Ilyen esetben talán nem éri meg a felújítás.

Vonzó erő lehet viszont egy szerencsés városszerkezeti elhelyezkedés, jó infrastruktúra vagy értékes épületállomány. Talán a legfontosabb a területek közlekedése, jó megközelíthetősége, hiszen ez alapvető feltétele az integrálásuknak. Sajnos abban az esetben, ha a funkcióját veszített épületeknek nincsenek meg a megfelelő adottságai, úgy előbb vagy utóbb bontásra lesznek ítélve.

Van egy, mondhatni harmadik lehetőség is, miszerint átmeneti használatba kerülnek a sorsukra hagyott épületek. Rögtön feltűnő, hogy ez az eshetőség tulajdonképpen pontosan ugyanannyira átmeneti, mint maga a használat. Végül elkerülhetetlenül vagy rehabilitálják vagy bontásra ítélik a kérdéses terület építményeit, ám amíg ez a várakozási időszak tart értékes funkciókat fogadhat be.

Ipari épületek sorsa a funkcióvesztés után

Ábra **Lepel Adrienn**: Az ipari épületek második élete és újrahasznosításuk folyamata című PhD értekezéséből, 2009

Lehetséges új funkciók

Az ipari épületállomány szerkezeti felépítése már magában hordozza, hogy mivé lehet illetve érdemes átalakítani. A sokszor csarnok szerkezetű épületek, például kiválóan alkalmasak lehetnek egy igényes felújítás után kiállítások illetve rendezvények helyszínékként.

Az egykori sótároló ma Kunsthalle Hall in Tiroloban

Vizsgálatunk során abba a problémába futottunk bele, hogy nem tudtuk kompromisszumok nélkül funkcionálisan besorolni a példáinkat. Végül az épületeket, használatuk szerint sorolva megkülönböztettünk: kereskedelmi, oktatási, ipari, lakó, sport, szolgáltatás, rendezvény, kiállítás, iroda funkciókat.

Ahelyett, hogy a funkciókhoz próbáltuk volna besorolni az épületeket, az épületekhez rendeltük a funkciókat. Utóbbi azért is jobb megoldás az előbbinél, mert az épületek nagysága, fenntarthatósága, stb. miatt gyakran több funkció kerül egymás mellé. Így viszont pontosabbá és átláthatóbbá válik a vizsgálatunk, jobban mutat bizonyos városszerkezeti és regionális tendenciákat is.

Funkcionális csoportosítás I.

■ IPARI

BalloonArt / Bécs

■ RENDEZVÉNY

actionFabrik / Bécs

Adambrau / Innsbruck

Ankerbrot Fabrik / Bécs

Arena / Bécs

Kunsthalle Tirol / Hall in Tirol

■ KERESKEDELEM

BalloonArt / Bécs

■ IRODA

Csokigyár / Bécs

Fitness és Iroda / Bécs

Kallco Remiz / Bécs

Kenyérgyár / Bécs

■ KIÁLLÍTÁS

actionFabrik / Bécs

Adambrau / Innsbruck

Ankerbrot Fabrik / Bécs

Hüttenberg / Hüttenberg

iNatura / Dornbirn

Juppenwerkstatt / Riefensberg

Kallco Remiz / Bécs

Kunsthalle / Hall in Tirol

■ SPORT

Campus Krems / Krems an der Donau

Fitness és Iroda / Bécs

■ OKTATÁS

actionFabrik / Bécs

Adambrau / Innsbruck

Campus Krems / Krems an der Donau

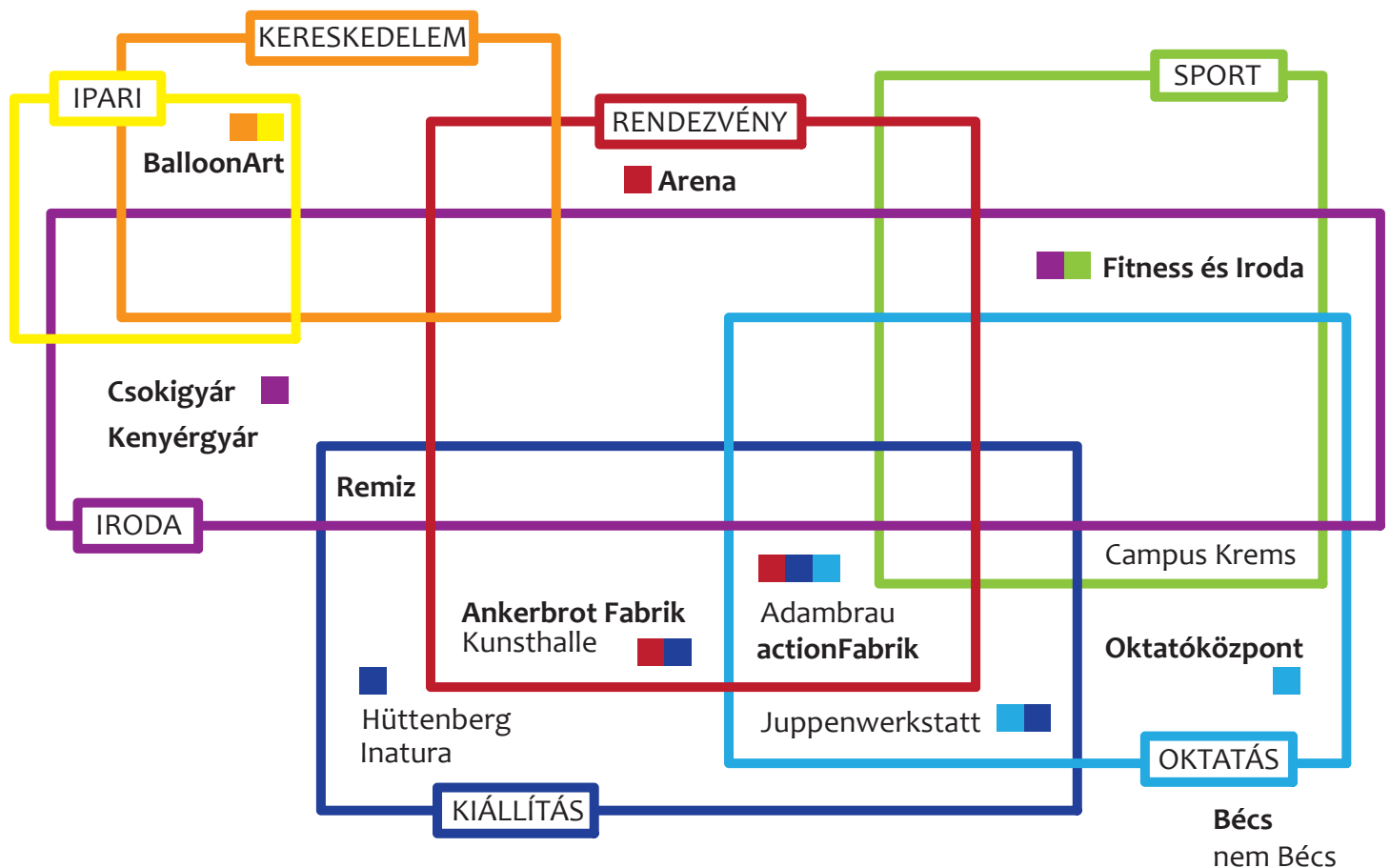
Juppenwerkstatt / Riefensberg

Oktatóközpont / Bécs

Bécs

nem Bécs

Funkcionális csoportosítás II.

HALMAZÁBRA

A halmazábra analógián elindulva minden funkciót egy halmaznak képzeltünk el, majd olyan metszódéseket hoztunk létre, amik számunkra reális funkciócsoportokat alkottak.

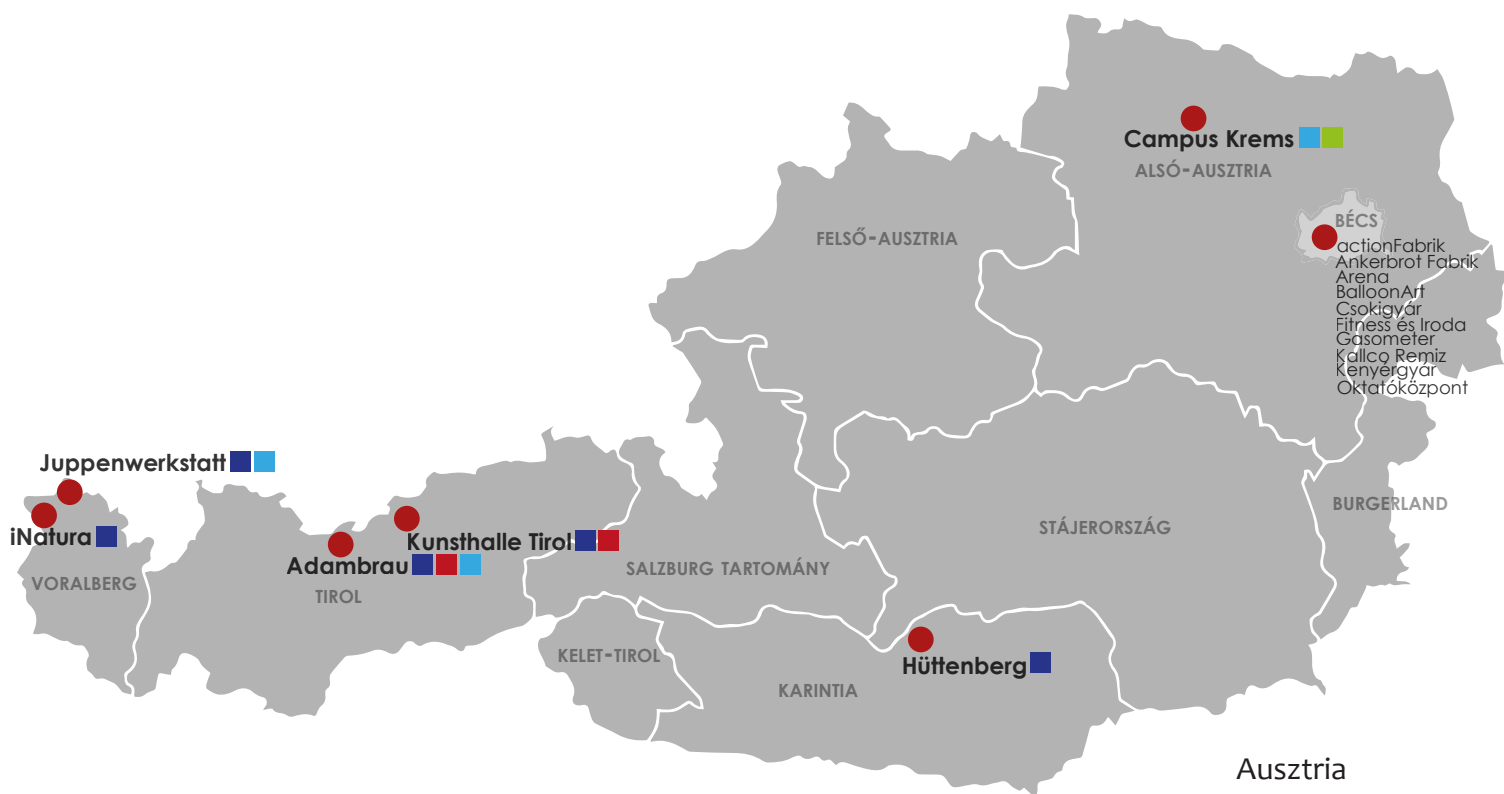
Funkciócsoport alatt azt értjük, amikor valamilyen szempont alapján két vagy több funkció egymás mellé rendelődik, egymás – valamilyen szempontú – kiegészítése céljából. A könnyebb érthetőség kedvéért színekkel is elláttuk az egyes halmazokat. Ebben a rendszerben helyeztük el az épületeket, hogy szemléltessük a funkcionális összefüggéseket.

A grafikus ábrázolásba nem került bele a lakófunkció, ami egy szándékos lépés volt a részünkről. Úgy gondoljuk, az ilyen jellegű felújításokban, a meglévő épületek struktúrájából adódóan ez nem a legadekvátabb használat. Természetesen erre is található számos példa (Gasometer, Die Sargfabrik, loftok, Miss Sargfabrik), de alapvetően a legtöbb ipari épülettel szemben támasztott követelmények és igények, messze nem felelnek meg a lakóépületekkel szemben támasztottakkal.

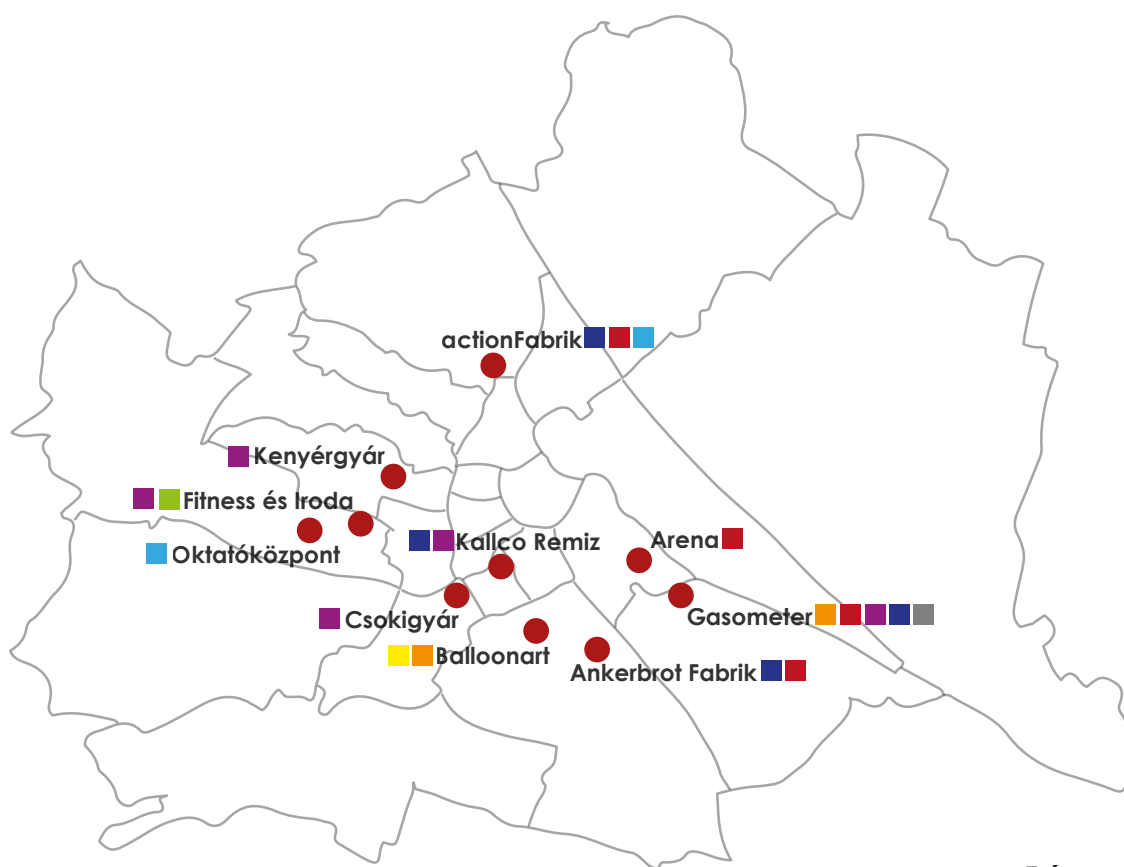
A többi funkció tekintetében ez a probléma sokkal kevésbé kiélezett és könnyebben áthidalható. Hiszen egy ideiglenes használatot célzó kiállítótérre sokkal lazább a jogszabályi korlátozás, mint egy állandó lakótérre. Ugyanez a megfontolás épületfizikai szempontból is, legtöbbször az utólagos hőszigetelés problémái miatt egyszerűbb egy alacsonyabb komfortigényű funkciót kialakítani, mely így már költséghatékony is lesz.

Osztrák barnamezős beruházások

AUSZTRIA / BÉCS

Ausztria

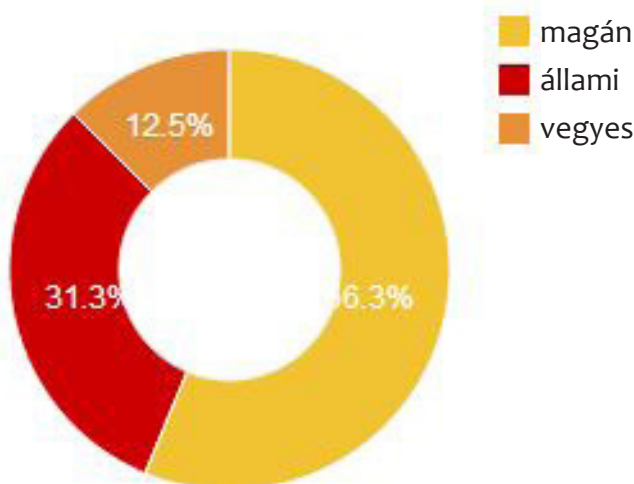

Bécs

Az iparterületek rehabilitálására irányuló beruházások különböző forrásokból valósulhatnak meg. Fontos megkülönböztetni állami forrásokat (önkormányzati, tartományi, stb.) és magán forrásokat (állami pénzekről független támogatások, vagy saját tőke, alapítványi finanszírozás, stb.). A projektek tehát létrejöhetnek állami tőkéből, magán tőkéből vagy bizonyos arányban állami és magán tőkéből.

Vizsgált példáink százalékos arányban nézve: 56,25 % magán, 31,25% állami és 12,5% pedig vegyes. Bár 15 adatból messzemenő következtetéseket levonni nem lehet, de azért a magán tőke túlsúlya így is szembetűnő. Ugyanakkor nem meglepő, hogy bár a kulturális funkciók kívül nem jellemző, de a kulturális funkciójú beruházások nagy százaléka állami vagy állam által is támogatott beruházás. Ilyen módon jól látszik a szoros összefüggés az új funkció és a megmozgatott tőke között.

Finanszírozási megoszlás

Térképen szemlélítve az általunk vizsgált példák elhelyezkedését és funkcióit, több dolog is igen szembeszökő. Első sorban feltűnő, hogy a beruházások döntő többsége bécsi vagy valamelyik nyugati tartományában helyezkedik el. A színhasználatnak köszönhetően látványos, hogy a fővároson kívüli projektek funkcióválasztása igen egysíkú. Úgy látszik Bécsen kívül döntő többségben kulturális jellegű és állami beruházásokat figyelhetünk meg, míg Bécsben a funkció megválasztásától függetlenül javarészt magántőkéből származnak a megvalósult rehabilitációk. Ugyanez az arány figyelhető meg a projektek fenntartásának tekintetében.

A fent bemutatottak arra engednek következtetni, hogy a magánberuházások többségét a főváros nyújtotta lehetőségek vonzzák, illetve fenntarthatóságuk szempontjából célszerű több funkcióval csalogatni a tőkeképes közönséget. Az állami beruházásokat a jobb gazdasági helyzetben lévő nyugati tartományokban találtuk, ahol a tartomány vagy az önkormányzatok tőkét tudnak és akarnak felszabadítani a kulturális nevelés számára.

Természetesen ez nem azt jelenti, hogy máshol nincsenek kultúrát befogadó építmények, csak azt, hogy barnamezős fejlesztésekre, építészeti kísérletezésre nem feltétlenül tudnak áldozni.

Szerkezetek szerepe

Talán szentimentális hozzáállás a rehabilitációkra úgy tekinteni, mint egy meglehetősen költséges szerkezet-konzerválási folyamatra, ami végül csokorba szedve egy épülettípus szerkezetétörténetét meséli majd el. Minden esetre el kell ismerni, hogy nem csak akkor beszélhetünk építészeti értékről, ha az épület építészeti kialakítása különleges, hanem akkor is, ha a szerkezeti kialakítása az. Márpedig az ipari létesítmények, általában a funkciójukból adódóan sajátos szerkezeti tulajdonságokkal rendelkeztek. A tartószerkezetek általában egyszerű formájúak és általában jól láthatóak, sokszor a technológiából adódóan nagy teherbírásúak és nagy fesztávot képesek áthidalni. A rehabilitált épületek nagy többségénél igyekeztek a meglévő tartószerkezeteket őszintén kezelni, ezáltal az épületek szerkezetállománya önálló életre kelt, így hozva létre sajátos és izgalmas enteriőröket.

Csokigyár előtere

Csokigyár homlokzata

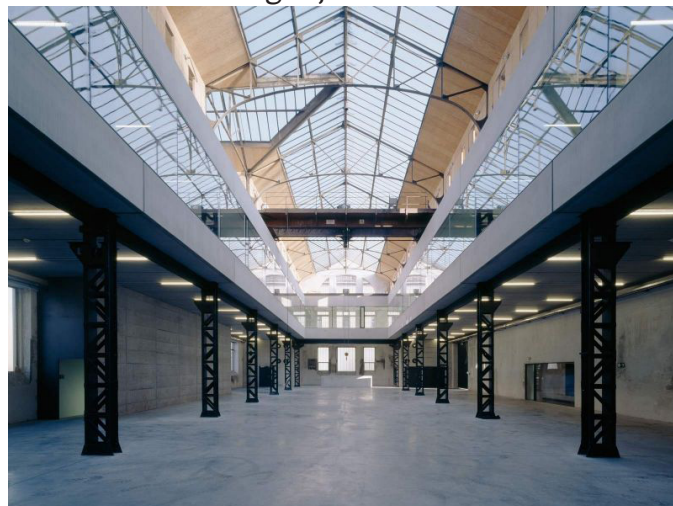
A tartószerkezetekhez hasonlóan karakterteremtő szerepe van a nyílászáróknak is. Ezek rendszerint jól kezelhetőek és nagyméretűek voltak, sok esetben íves vagy félköríves záródással. A nagyméretű, csarnok szerkezetű épületeknél sokszor a nyeregtető felülvilágítóval volt áttörve.

Az ipari épületeknél leggyakrabban beton, vasbeton, acél, öntöttvas illetve téglás szerkezeteket alkalmaztak, amelyek anyagtulajdonságuk miatt, szintén hozzá adhatnak egy belső tér karakteréhez.

BalloonArt homlokzati nyílászárói

BalloonArt felülvilágítója

A legtöbb általunk vizsgált projekt városi környezetben található. Az ilyen jellegű felújítások alkalmával, a felújított épületet/épületeket megpróbálják a város szerves részévé tenni. Természetesen a város szövetébe integrálás mértéke is funkció, felhasználó és méret függő.

Például a Balloonart épülete már a felújításával is maximálisan integrálódott, hiszen rendezte az utcaképet és az újonnan teremtett munkahelyekkel frekvenciát tette a környékét. Ezen felül a városnak nem tud többet nyújtani, új funkciójával nem tud többet beletölteni. Ezzel szemben a bécsi Arena nem csak integrálódott, hanem új gyűjtőpontjává vált környezetének. Színes napi programjaival tömegeket vonz magához.

Ebből is látszik, hogy az épület új viselkedését merően meghatározza az új funkció. Míg az Arena esetében egy közösségi-kulturális rendezvénytérrel beszélünk, addig a BalloonArt igazából egy munkahely. Ennek megfelelően a BalloonArt zárkózottabban, míg az Arena figyelemfelkeltően és hívogatóan viselkedik a város felé.

A BalloonArt, Bécs
passzív befelé fordulása

Az Arena, Bécs a város felé
aktívan kommunikál

Kicsit nagyobb léptékben szemlélődve már felvetődnek olyan kérdések is, mint például az infrastruktúra rehabilitációja vagy a területek esetleges közteresítése. A Krems an der Donau-ban található egyetemi campus fejlesztése már ebbe a léptékbe tartozik. Megfigyelhető hogyan szövi a közlekedési rendszere a város szövetébe az épületeket, és hogyan válnak így köztérre az épületek által közrefogott területek.

Ennek ellenpéldája, amikor léptékből adódó kérdésekre a vizsgált terület a magába fordulásban találja meg a választ. Ez megvalósulhat részben vagy teljes egészben. A bécsi Lernzentrum (oktatóközpont) magas fakerítéssel veszi körbe magát, hogy aztán egy kicsi csücsökben felnyílva, mégis beengedje az arra járókat.

Campus Krems közterei

Oktatóközpont, Bécs

Vizsgálati szempontok

A dolgozatunkban tett megállapításainkhoz bizonyos szempontok alapján vizsgáltuk meg a példáinkat, ezeknek egy vázlatos értelmező bemutatását szeretnénk adni.

Az iparterületek megújulása során az alábbi szempontokat tartottuk fontosnak:

- hogyan illeszkednek be szűkebb és tágabb környezetükbe,
- miként használják az adottságként tekinthető belső tereket,
- hogyan viszonyul a meglévő anyaghasználathoz az újonnan tervezett,
- milyen viszony áll fenn a régi és az új tömeg(ek) között,
- nyomokban felfedezhető-e az eredeti rendeltetése az épület(ek)nek, és ha igen, miért és hogyan jelenik meg?

1. Területi viszonyok

Területi viszony alatt a konkrét város szerkezetében elfoglalt helye a projektnek, illetve - amennyiben rendelkezik több épülettel is - ezeknek egymáshoz való viszonya, illeszkedése, a köztük kialakuló terek arányai és használati módjaik.

2. Belső terek használata

A belvilágot leginkább módosító kortárs hozzájárulások alapvetően meghatározzák, mennyire sikerül felhasználni a meglévő értékeket, és mennyire inkább elnyomni, vagy csak "képkeretként" használni.

3. Anyaghasználat

Az új anyagok választásánál, csak úgy mint az új épületszerkezetek, tömegek, terek választásánál is tekintettel kell lenni arra, hogy itt nem egy önmagában egészet alkotó új épület kerül megalkotásra, hanem a régivel együtt kell dolgoznia, egységet teremtve múlt és jelen (jövő) között. A két szélsőértéke ennek a fejezetnek is az illeszkedés illetve az ellenpontozás, mindegyik projekt más és más módszerrel hívja fel magára a figyelmét, más eszköztárral, más anyagkészlettel, de gondolati síkon mindegyik a két típus valamelyikébe besorolható.

4. Új és régi tömeg viszonya

A tömegek egymáshoz kapcsolódása, a terület tömegek általi felszabdalása, tagolása, egymásra halmozás, egymástól széthúzás, egymáshoz hasonulás vagy egymásba harapás, stb.

5. Eredeti funkció megjelenése az új koncepcióban

Az idézetszerű utalásoktól elkezdve az anyaghasználatbeli, részletképzésbeli megjelenése a régi technológiának sokszor jelennek meg az ipari rehabilitációk építészeti eszköztárában.

6. Új funkció hatása

Az új funkció feléleszti környezetét, ha igazán jól sikerül, vonzóerővé is válhat tágabb környezetére is jótékony hatást gyakorolva ezzel.

1. Területi viszonyok

Az iparterületek rehabilitálása során foglalkozni kell a rajtuk elhelyezkedő jellemzően több, kisebb-nagyobb, általában eltérő karakterű épületek közrefogott tereivel. Ezek a terek keletkezésüket tekintve nem játszottak szerepet az iparterület eredeti építészeti koncepciójában, maximum funkcionálisan: a szállító járműveknek szükséges terek biztosítottak legyenek. Jelen helyzetben, amikor a legtöbb rehabilitáció valamiféle közösségformáló vagy reprezentatív igényű funkciót céloz meg, elengedhetetlen megoldani ezeknek a maradék tereknek a kommunikációját, az egymással együttműködését, illetve meghatározni, hogy mennyire váljanak köztérre, vagy maradjanak privát területek. Az építészeti formálásnál fontos szempont, hogy milyen funkcióként léteznek tovább ezek a terek, például egy kellemes udvarként, amire kávézó nyílhat nagy üvegfelületekkel, vagy megmarad egy parkoló/gazdasági funkcióknak. A nagyobb ipari területeken, ahol valóban több különálló épület és funkció is megtalálható, ki kell találni a tájékozódás és tájékoztatás eszközeit, valamint a jellemző haladási útvonalakat és az esetleges csomópontokat. A megtartásra ítélt épületek és a beléjük költöző funkciók általában némi tömegbéli kiegészítésre szorulnak, például a gépészet vagy egy új mozi terem számára, ezekben az esetekben érdemes az új tömegnek valamelyest rendeznie és egyértelműsíteni a területi viszonyokat, mind a belső rendszert, mind a város felé mutatókat.

A Dornbirn-ben található iNatura Múzeum és Park zöldbe ágyazott kiállító terekként nyit a város felé, hiszen a nőtt szerkezetű településnek immár központi, impozáns helyén található.

iNatura Múzeum és Park,
Dornbirn

távlati kép és bejárat helyzet

2. Belső terek

Az ipari épületek különleges belső terei például a csarnokok, melyek akár több hajóra is oszthatják a teret, de magassági tagolás nélkül, általában ez csak egy alaprajzi, tengelyes osztást jelent. Ezeket a nagy tereket nehéz mai funkciókkal betelepíteni. Kiállításoknak, installációknak, rendezvényeknek kiváló reprezentatív, nagyvonalú teret biztosítanak, de ezeken kívül a mai iparágak kevésbé tudják kihasználni ezen terek adottságait.

A BalloonArt egy mai vállalkozás, mely egy gépgyár gyártócsarnokába költözött be. A vasszerkezetes csarnoktér darupályáira az oldalfalak mentén befüggesztett galéria az irodáknak ad otthont, míg a megmaradó, fedett átriumszerű csarnoktér a cég profiljának megfelelően a termékek előállítására és tesztelésére szolgál. A BalloonArt nagyméretű reklámlufikat gyárt, így ideális volt egy ilyen gyárépületet választaniuk.

Egy másik hozzáállás figyelhető meg az actionFabrik esetében. Itt a meglévő viaduktól teljesen elkülönülő egy óriási bútor osztja a 10 méteres belmagasságú teret különböző köztes zónákra. Ez igazából egy többkarú lépcső, mely pihenőtereinek bővületében jönnek létre a különböző funkciójú foglalkoztatók.

Bár minden egyes projekt más és más módszerrel, de az megfigyelhető, hogy legalább részben a nagy csarnok tereket valamilyen módon osztani kívánatos, legalábbis a vizesblokkok és egy két kevésbé publikus funkció elrejtésére, vagy egyszerűen a szintterület növelésére. Ez rengeteg sok építészeti játékra ad lehetőséget, átlátások a különböző mélységű terek között, dinamika egy nagy téren belül.

actionFabrik, Bécs mint “egyterű bútor”

BalloonArt, Bécs mint bemutató és tesztcsarnok

3. Anyaghasználat

A hajdani gyárépületek karakteres hangulatát nem csak környezetüktől eltérő tömegalakításuknak köszönhetik, de anyaghasználatuknak is. Jellemzően a terhelési extremitásoknak megfelelően tartós és nagy igénybevételek felvételére alkalmas anyagok voltak használatban. Mind a dinamikus, mind az esetleges vegyi és mechanikai terheléseknek jó megfelelője a tömör téglá, míg a nagy fesztávok áthidalására, és a csarnoktér gyors megépíthetőségére leggyakrabban az előregyártott nyersbeton tartók, valamint az acél, korábban pedig az öntött vas szelvények. Mivel az ipari építészet mindig is racionális, költséghatékonyságra törekvő, alacsony esztétikai igényű megoldásokat hívott életre, így gyakran ezek az épületek mindenféle egyéb felületképzés nélkül készültek el. Ennek köszönhetjük mai, néha már túlon túl erős és szigorú karakterüket.

A kortárs rehabilitációk során elengedhetetlen - hiszen javarészt több mint 100 éves épületekről beszélünk - foglalkozni ezeknek az anyagoknak a megfelelő pótlásával, cseréjével, kiegészítésével, illetve ennek megfelelően az újonnan hozzáadott épületrészek anyaghasználatának illeszkedésével az eredetihez.

Az illeszkedést legjobban az alábbi két képen látható példák tudják demonstrálni, az iNatura Park és a Hall in Tirol-i Kunsthalle. Mindkét volt ipari épület rehabilitáción esett át, de míg az egyik esetében az építészeti koncepció igyekezett egy konzerváló, visszafogottabb stratégiát követni, addig a másik az új pavilon elem cor-Ten anyagának kontraszt-teremtésével emeli ki a régi épületeket.

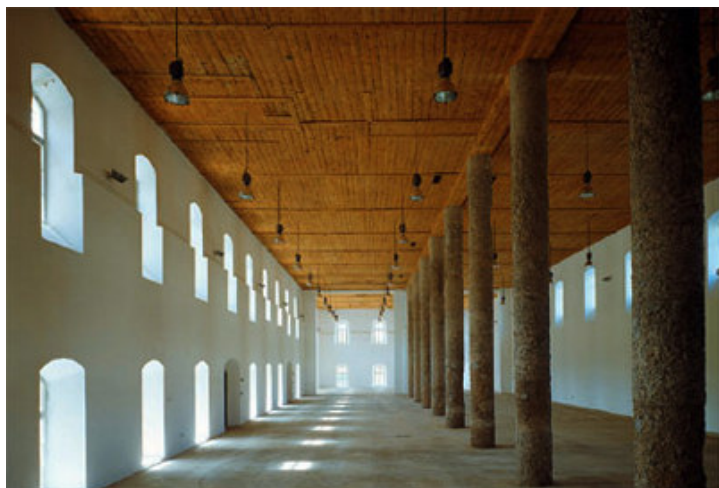
Az alkalmazott stratégia természetesen az építész mondanivalójától függ, de leginkább a betelepülő funkciótól: a régit akarja megmutatni, vagy a régit akarja használni, hogy valami újat mutasson meg vele.

Érdekes azonban, hogy nagyon ritkán találkozni olyan minőségi projektekkel, amik a régi épület teljes elmaszkolásával és átszabásával operálnak, valószínűleg a réginek adható és kijáró tisztelettel és alázattal sokkal sikeresebb kortárs építészeti beavatkozásokat lehet véghez vinni.

iNatura, Bécs
cor-Ten burkolatú pavilonos addíciók

Kunsthalle, Hall in Tirol
eredeti anyagok megmutatása a térben

4. Tömegviszonyok

Tömegviszonyok alatt egy egész skálányi viszonyrendszert érthetünk, de minket leginkább a meglévő tömeg(ek) és az újonnan tervezett tömeg(ek) viszonya érdekelt vizsgálataink során. Bár számos nagyszerű megoldás született a témában az alsó két fotón látható két projektet szeretnénk kiemelni.

Az actionFabrik esetében a tömegek viszonya hierarchikusnak mondható, míg a Krems an der Donau-ban található campus és bővítése a volt dohánygyár területén inkább sorolásnak, mellérendelőnek fogható fel.

Az actionFabrik tulajdonképpen egyetlen 10 méter magas, 700 m³-es légtér, melyet az újonnan érkezett építész tulajdonképpen kitöltött tartalommal, egyetlen bútorinstallációnak a formájában. Ezzel oldották meg a szükséges tereket, és így alakították ki egy nagyon érdekes viszonyt a meglévő "barlang" és az új, "cseppkő" kettősében.

A campus tömegeinek viszonyait egy jóval nagyobb léptékben, városi viszonyrendszerben érdemes megvizsgálni. Így jól látszik, hogy az új építés pavilonjai lekövetik az eredeti gyárépületek közép- és sarokrízalitos beépítését. Ezzel egy nagyon érdekes belső téri világot hoznak létre a campus udvarán, a hozzáadás gyakorlatilag tengely mentén tükrözi a meglévő tömeget, csak mai formában, minimalista eszközökkel absztrachálja azt, részletképzésében pedig már teljesen mai eszközöket használ.

actionFabrik, Bécs
lépcső mint installáció

Campus Krems, Krems an der Donau
az eredeti rizalitik továbbélése az új tömegben

5. Eredeti megjelenése az újban

Egy gyár épülete mindig is akkor szolgálta megfelelően az ipart, ha a benne elhelyezendő technológiának teljesen alárendeli saját érdekeit, esztétikáját annak megfelelően alakítja ki, nem pedig fordítva.

Ez az elv a 20. századi modern irányzat alapeszméjévé is vált: “form follows function”, azaz a forma követi a funkciót. Ezek után érthető, hogy a mára már jórészt üresen álló egykori gyárak tele vannak furcsa építészeti megoldásokkal, melyek igazán csak a terek technológiai berendezésektől való megszabadítása után szembetűnőek.

A beköltöző új funkció kétféle megoldást választhat: vagy őszintén felvállalja az épület eredeti karakterét, vagy megpróbálja azt elfedni. Legtöbbször a két hozzáállás az új funkció helyes működésének megfelelő keverékéből áll össze, kisebb-nagyobb arányban.

Az Innsbruck-i Építészeti Egyetem archívuma épp egy olyan ipari épületbe költözött be, ahol a belső tereket tömérdek technológiai kötöttségekből származó nem mindennapi építészeti megoldás szabdalta.

Rainer Köberl és a Giner + Wucherer építésziroda az 1926-ban épült modernista Adambrau sörgyárat egy a korabeli modern épületeket követő puritán hozzáállással újították meg: egyszerű, visszafogott anyaghasználat a jellemző. Nagy tisztelettel adóznak a hagyományoknak, mivel semmilyen szerkezetet nem fedtek el, a nagyméretű födémáttöréseket bár eredeti funkciójukban nem tartották meg, de a faburkolat jelzés értékű: ott korábban történt valami. Ugyanez jellemző a kisebb födémáttörésekre, amik apró kukucskáló üvegfüdémekként jelennek meg a mai padlón/plafonon.

Az Adambrau esetében, de a legtöbb esetben érdekes megállapítani, hogy a megújítások általában a belső terek újraértelmezésére koncentrálnak, míg legtöbbször a külső megjelenés változatlan marad, legfeljebb a hozzáadott új épülettömeg képvisel kortárs építészetet. Ennek megfelelően az Adambrau is ugyanazt a homlokzatot viseli ma is, mint építésekor.

Adambrau, Innsbruck
az egykori technológia megkövetelte födémáttörések
mai megjelenési változatai

6. Új funkció hatása: lokális/globalis

A betelepülő funkciók törvényszerűen hatással vannak a környezetükre, akár tágabb akár szűkebb értelemben jelentős változásokat indukálva a helyiek mindennapjaiban, vagy akár egy egész ország kulturális életében.

Az éppen a bezárt gyárakból egyenesen következő gyors hanyatlása egy-egy környéknek látványosan visszafordítható, javítható egy-egy megfelelően pozicionált funkcióval ezekben az üresen álló, használaton kívüli épületekben. Legyen az fiatal értelmiségieket odavonzó kulturális-szabadidős funkció, vagy épp valamiféle munkahelyteremtő új ágazat betelepülése, várható, hogy a környéken a revitalizáció hatására újabb beruházások települnek meg, így egyfajta láncreakcióként javítják a helyiek körülményeit.

Legtöbbször azok a funkciók bizonyulnak életképesnek, melyek több lábon állnak (két-három lényegesen eltérő funkciót is kiszolgálnak), és mind a helyi közösség számára “befogadható”, sajátjának tekinthető, mind a kívülről érkező látogatók számára érdekes, nem mindennapi programot kínál.

Fontos szempont a helyiek szemében a gyárterület mint hely eszmei értéke, hiszen karakteres, legtöbbször a környezetétől eltérő architektúrájuk és nagy léptékük miatt elég erősen meghatározzák a városképet, nehéz eltekinteni tőlük. Éppen ezt a megkerülhetetlenségüket kihasználva, ezt a visszájára fordítva lehet egy-egy iparterületet az adott városrész ikonikus jelképévé változtatni.

Az újrahasznosított területek közül a bécsi Arena ma nem csak Bécs, de egész Közép-Európa számára meghatározó kulturális eseménytérré nőtte ki magát. A volt vágóhid területét több szinten sikerült a városi szövetbe integrálni, hiszen arculatával eleve tükrözi az ipari hagyományok romjain nevelkedett kortárs fiatal művészcsoportok felfogását: folyamatosan megújuló szabadtéri galériaként működik a területet övező fal, bárki ráfújhatja a saját graffitijét. A vágóhid épületei közötti nyitott terek nyáron szabadtéri mozinak, színháznak és koncerteknek adnak teret. Az épületekben tematikus kiállítások, workshopok, különböző rendezvények vannak folyamatosan. Egy igazi nyüzsgő élettel, fiatalokkal, nemzetközi, hazai, különleges és nívós produkciókkal napról napra újul meg. Az építészek (RATAPLAN) minimális látszóbeton pavilon beinjektálásával tették az egész teret működővé, maivá.

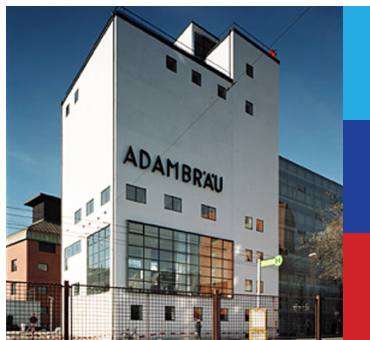
Arena nyári koncert alkalmával, Bécs

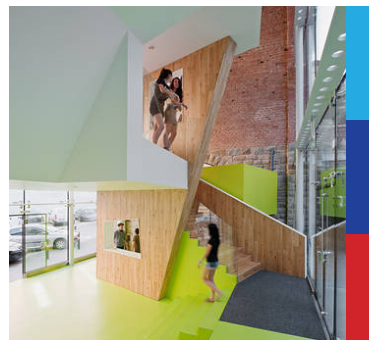
A vizsgált projektek és funkcióik

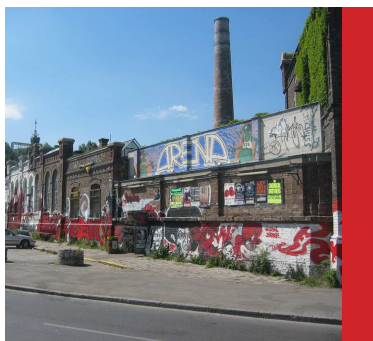
iNatura

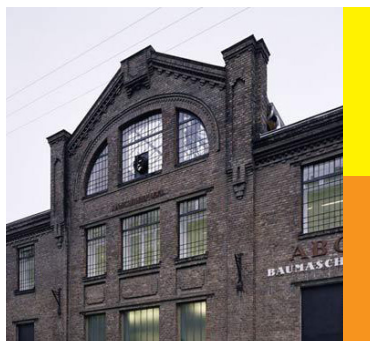
Adambrau

ActionFabrik

Arena

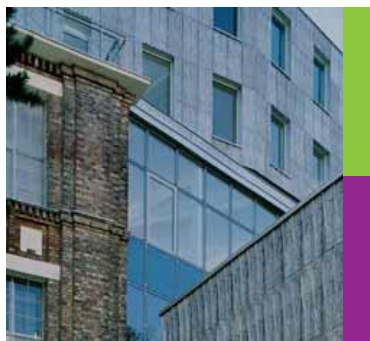
BalloonArt

Campus Kreams

Csokigyár

Fitness és Iroda

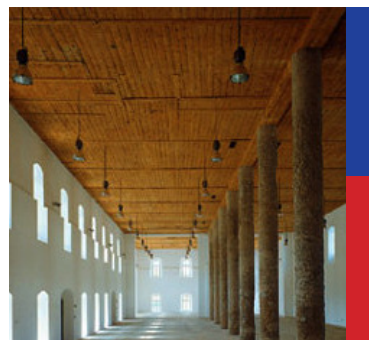
Hüttenberg

Juppenwerkstatt

Kenyérgyár

Kunsthalle

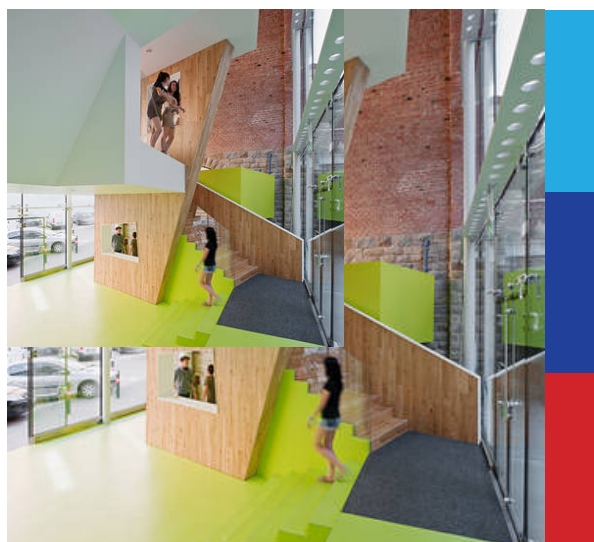
Oktatóközpont

Kallco Remiz

Ankerbrot Fabrik

Helyszín: Bécs / 19. kerület

Év: 2013

Eredeti funkció: magasvasút infrastruktúra

Új funkció: workshop tér

Építész(ek): Peter Fattinger, design.build

Alapterület: 200 m²

Finanszírozás: magánberuházás, alapítványi

Használat tervezett időtartama: ideiglenes

Az épület a volt magasvasút alatt található, az egyik ívet lakta be a YoungCaritas szervezet. A belső teret egy alkotóhét keretében alakították ki egyetemi hallgatók, a projekt célja az volt, hogy az építész tanulmányokat folytató fiatalok a gyakorlatban is kapcsolatba kerüljenek az építéssel, az anyagokkal.

Területi viszonyok: a projekt a Spittelau pályaudvarhoz befutó vasúti viadukt egyik ívét lakja be, így gyakorlatilag egy korábban nem használt teret tesz egyáltalán térré, ezzel integrálva a városszövetbe a viaduktot, hiszen korábban csak sötét átjáróként funkcionáltak, teret adva mindenféle szociálisan kirekesztettnek, így ezzel tovább rontva az amúgy sem túl barátságos légkörét.

Belső terek használata: A kisléptékű építmény voltaképpen mást sem csinál, mint kihasználja az üvegfalak közé zárt belső tér lehetőségeit. A kétkezi ácsmunka eredménye, a kis építmény az egy légtérű belső térben helyeket hoz létre a felhasználók számára.

Anyaghasználat: Megtartották a boltív téglarchitektúráját a belső tér falburkolataként. A diákok által épített alkotás farost lemezből készült, ez kapott műanyagburkolatot. A műanyag mellett üveget használtak, így anyaghasználatával is hangsúlyozza kortárs mivoltát.

Új és régi tömeg viszonya: Tulajdonképpen a projekt a teret használta fel a régi tömeg alatt. A magasvasút viaduktja magába foglalja a workshop célépítményét, ami belakja, strukturálja a boltíves teret. Nem uralkodik rajta, hanem kiegészíti és maivá alakítja a régi építmény kis szegletét.

Eredeti funkció megjelenése az új koncepcióban: A viadukt boltíve alatt -tekintve, hogy az addig köztérnek minősült - a szabad átjárás, átlátás biztosítva volt. Ezen funkciói ma sem vesztek el köszönhetően az érzékeny koncepcióalkotásnak. A terület lehatárolását üvegfallal oldották meg és mindkét oldalról szabad átjárás nyílik a másik felé.

Új funkció hatása: Azon túl, hogy az építész hallgatók közelebb kerülhettek az építészet materiális valóságához, létrehoztak egy helyet, amely alkalmas szociális térként viselkedni. Kisebb rendezvények, előadások megtartásán túl, kiválóan alkalmas helynek tűnik akár tanulásra vagy egy baráti beszélgetés mezejtésére is.

Helyszín: Dornbirn, Vorarlberg

Év: 2003

Eredeti funkció: vasöntöde és turbinagyár

Új funkció: kiállítási terület, múzeum

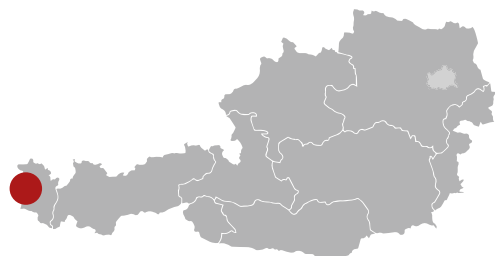
Építész(ek): Dietrich | Untertrifaller

Alapterület: 4600 m²

Finanszírozás: tartományi, városi

Használat tervezett időtartama: állandó

A gyárat 1984-ben zárták be végleg, központi helyzete miatt egy művelődési funkciót választottak a rehabilitálásakor: ma a város természettudományos kiállító központjaként funkcionál. A hozzáadott tömegek tovább rendezik a területet, kortárs felhangot adva a régi gyárépületeknek, a parkban pavilonokként megjelenve.

Területi viszonyok: az egykori vasöntöde telephelye mára Dornbirn központi városrészén helyezkedik el, köszönhetően a folyamatos terjeszkedésnek. A volt iparterületet egy művészeti és tudományos kiállításoknak helyet adó központtá alakították, így a teljes terület városi köztérként funkcionál, egy kiállító és pihenő parkként, benne elszórva a különböző kiállítóépületekkel.

Belső terek használata: Jelen esetben az interaktív kiállítás létrejöttének egyik fontos feltétele a belső terek izgalmas használata, kialakítása. A szerkezetek megtartásán túl, a kiállítás témáját segítő berendezéssel operáltak. Példának okáért a bemutatott, kitömött erdei állatokat sűrű pillérerdőbe helyezték a hatás kedvéért.

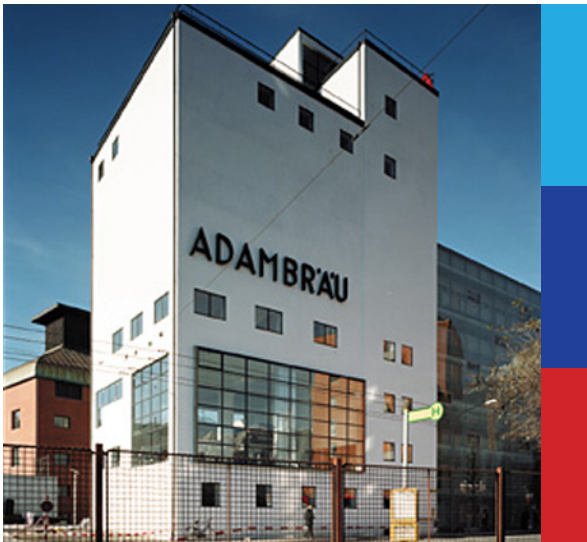
Anyaghasználat: A helyenként vakolt, helyenként kő illetve téglá épületek közé, rozsdás lemezburkolatú kubusokat helyeztek el. A belső terekben, ahol csak lehetett láttatni engedték a szerkezeteket. Fa tetőszerkezete gyönyörűen kiegészíti a tágas kiállító tereket.

Új és régi tömeg viszonya: Az újonnan készült téglány tömegek, annak ellenére, hogy kialakításukkal egyértelműen jelzik mai voltukat, nem próbálnak uralkodni a régi gyárépületeken. Viszonyuk sokkal inkább mellérendelő.

Eredeti funkció megjelenése az új koncepcióban: Az eredeti funkció visszaköszönése olyan épületekre jellemző, amelyek valamiért félreérthetetlenül megérthetőek. Jelen esetben, csak a csarnokszerkezet utalhat valamelyest az eredeti funkcióra.

Új funkció hatása: Az egykor felhagyott épületegyüttes területét a rehabilitálást követően új úthálózattal látták el, valamint parkosították. A teljesen átjárhatóvá vált területe köztérként is funkcionál. A múzeum nem csak az arra fogékony helyiek szellemi és kulturális nevelésének eszköze, hanem turista vonzó hatása gazdasági előnyökkel is járhat.

Adambrau

INNSBRUCK

Helyszín: Innsbruck

Év: 2003

Eredeti funkció: sörgyár

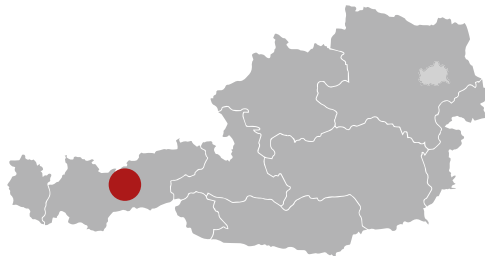
Új funkció: archívum, workshop és kiállítótér

Építész(ek): Rainer Köberl, Giner + Wucherer

Alapterület: 2000 m²
Finanszírozás: városi finanszírozású, állami

Használat tervezett időtartama: állandó

Innsbruckból származik a híres Adambrau sör, melynek első gyárépülete ez a ma az Innsbrucki Építészeti Egyetem archívumának teret adó épület. Az épületben többek között kiállításokat és különböző rendezvényeket is tartanak, érdekes terei miatt a különleges művészeti installációknak nagyszerű háttérrel biztosít.

Területi viszonyok: Az Adambrau Sörgyárat 1926-ban építették fel Lois Welzenbacher tervei alapján. A modern épülettömeg egyszerű külső architektúrájával simul bele a városképbe, ezt a 2003-as újrakezdés nem is változtatta meg, az új használat csak a belső átalakításokra, terek újraértelmezésére korlátozódott.

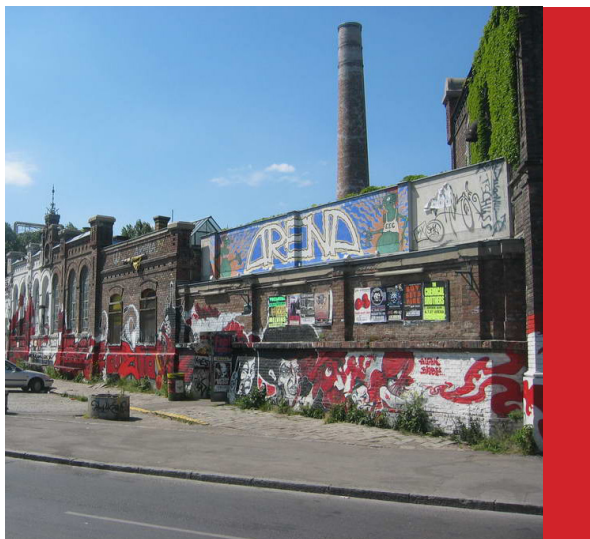
Belső terek használata: az épület belső struktúrája a funkcionalista modern elveit követve teljesen a behelyezett technológiának lett alárendelve, minden annak megfelelően lett kialakítva. Bár a teljesen "a forma követi a funkciót" elv szerint készült az épület eredeti terve, mégis az új funkciót kisebb nagyobb téri átalakításokkal-átértelmezésekkel nagyon érdekes szituációkat teremtettek a kulturális funkció befogadására, míg az archívum rész egy teljesen racionális rendszerben kapott helyet a hajdani silók helyén. .

Anyaghasználat: a külső egyszerű vakolása teljes mértékben az eredeti megjelenést idézi, a belső terekben pedig visszafogott anyaghasználat a jellemző, minden hivalkodás nélküli precíz fa és üveg hozzáadott burkolatok, minden a korabeli sörgyár hangulatát idézi, mégis érezhetően 21. századi térben. A semleges anyaghasználat a kiállítótérként való újrahasznosítás miatt is telitalálat, hiszen bármilyen méretű, formavilágú, színű installációnak megfeleltethető, sokarcúságát és folyamatos megújuló képességét tulajdonképpen épp ez adja

Új és régi tömeg viszonya: a felújítás során nem készült hozzáadott tömeg.

Eredeti funkció megjelenése az új koncepcióban: az Adambrau esetében nagyon finom, utalásszerű mozzanatokban lépten-nyomon jelen van a volt sörgyár funkciója. A födémáttöréseket ahol a térhez hozzáadott, megtartották, ahol járható födémme egészítették ki, ott egy jelzés értékű faburkolatot kapott, vagy akár üvegfüdémme, mely a terekre amúgy is jellemző egymásba és átlátásokat még jobban erősíti. Ezek a részletképzésben megjelenő nyomai a régi technológiának az új funkcionak többletértéket adnak, mindenféle ráaggatás nélkül belsőépítészeti hierarchiát hoznak létre épületszerkezet és bútor/ installáció között.

Új funkció hatása: Innsbruck számára egy új kulturális és rendezvényteret adott a volt sörgyár, így őrizve meg a modern egyik tipikus emlékét, míg az építészek értékes anyagait archiválja, így helyi érdekeket is kiszolgál.

Helyszín: Bécs / 03. kerület

Év: 2004

Eredeti funkció: vágóhíd

Új funkció: rendezvénytér

Építész(ek): RATAPLAN

Alapterület: 3000 m²

Finanszírozás: városi

Használat tervezett időtartama: ideiglenes

A kortárs Bécs egyik nevezetességévé vált az Arena. Az egykori vágóhíd ma több ezer embert képes befogadni és szórakoztatni zárt térben és szabad ég alatt is. Két rendezvénytermén kívül egy szabadtéri színpad és mozi is rendelkezésére áll, kortárs kiállításokat is tartanak itt.

Területi viszonyok: : Az építési munkálatok 2004-ben értek véget. Az Arena projekt a RATAPLAN tervező iroda révén vált nagyszabású rendezvényközponttá az elhagyatott vágóhídból. Külső téglarchitektúráját festéssel és graffitikkal próbálták közelebb hozni a funkcióhoz, amit takar. Annak ellenére, hogy az utcafrontról nézve inkább kíváncsiságot ébresztő mint hívogató, mégis nagyon népszerű.

Belső terek használata: Belső tereit maximálisan alárendeli a funkciójának. Kevéssé differenciált nagy terek jellemzik. Erősen emlékeztet egy metró lejárati térképzésére. A neon világítótestek fényének megtörése a belső felületeken kifejezetten visszakölcsonzi számára az erős ipari hangulatot.

Anyaghasználat: Nem meglepő, hogy a régi és új megkülönböztetéseként itt is az anyagkontraszt használatával dolgoznak. A táblás burkolatok, az üveg és a fém használata egyértelműen elkülöníti az új és a már meglévő épületrészeket. Belső térben hasonló módon kelti a téri feszültséget az anyagok kontrasztjával.

Új és régi tömeg viszonya: A meglévő épületekbe belehelyezkedve, azokhoz hozzáépítve jött létre az Arena mai épített területe. A régi téglás-magastetős épületek közé új, modern vonalvezetésű tömböket helyeztek el. A fekete kubusok és a fehér színű téglány épületszalag becsúszik a már meglévő épülettömbök közé, míg a színpad követi a három szint magasságú nyeregtetős épület vonalvezetését.

Eredeti funkció megjelenése az új koncepcióban: Nincsenek erős koncepcionális utalások az eredeti funkcióra.

Új funkció hatása: Az fejlesztéssel a terület nem csak integrálódott, hanem gyűjtőpontja lett környezetének. A napi rendszerességű szórakoztató programok hatására kifejezetten frekvenciálttá vált a környék. Nem melléleg Ausztria legnagyobb alternatív kulturális központjává nőtte ki magát az Arena.

Campus Krems

KREMS AN DER DONAU

Helyszín: Krems an der Donau

Év: 2005

Eredeti funkció: dohánygyár

Új funkció: oktatás

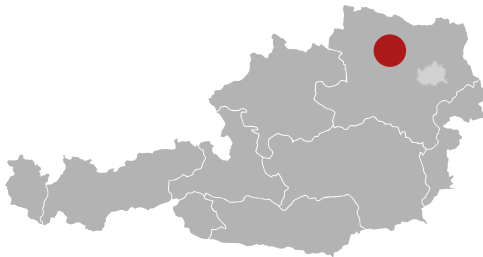
Építész(ek): Dietmar Feichtinger

Alapterület: 17000 m²

Finanszírozás: állami, uniós

Használat tervezett időtartama: állandó

Az Alsó-Ausztria tartományban található Krems an der Donau nyugati csücskében helyezkedik el az oktatási komplexum. Az egykori dohánygyár épülete 2005-ben új szárnyakat kapott. Az így kibővült campusban szállást és sportolási lehetőségeket is találunk.

Területi viszonyok: A campus Krems an der Donau, Felső-Ausztria egyik kisvárosában helyezkedik el. Az egykor önmagában álló gyárterületet, ma már szépen körbenötte a városka. A fejlesztés hatására új, kellemes városszöveti rész jött létre, bár a beépítés léptékéből még ma is kiugrik ez a hatalmas tudásgyár.

Belső terek használata: Az új tömb, tömörszerűségét transzparens megjelenésével ellensúlyozza. A sok üvegfelület használatától légiesebb formát és átlátható, világos tereket kapunk.

Anyaghasználat: A régi vakolt és magastetős épület architektúrája mellé egy nem csak formájában, hanem anyagában is különböző épület került. A fém és üveg használata ráerősít az épületek között egyébként is erős kontrasztra.

Új és régi tömeg viszonya: A régi dohánygyár épülete mellett található, egykor beépítetlen területre kellett lehelyezni az új tömegeket. A várttal ellentétben a Dietmar Feichtinger építész iroda nem a meglévő épülettel párhuzamosan helyezte le egy tömböt, hanem a régi épület struktúráját lekövetve fésűs elrendezésben fektette le az új épületrészt.

Eredeti funkció megjelenése az új koncepcióban: Az eredeti funkció megjelenítése nem volt koncepcionális kérdés, egyedül a tömegképzés utal az eredeti tömegré. A gyár kéménye ma az egyetemi moztierem mellett, az udvar közepén, szimbolikusan magasodik.

Új funkció hatása: A felsőoktatási központ Krems egyik vonzereje. Lokálisabban nézve, igényes terület rehabilitációt hajtottak végre, az egyetemnek köszönhetően Krems an der Donau igazi egyetemista kisvárossá válik a szorgalmi időszakokban.

Helyszín: Hall in Tirol

Év: 1997

Eredeti funkció: sóraktár

Új funkció: kiállító és rendezvényter

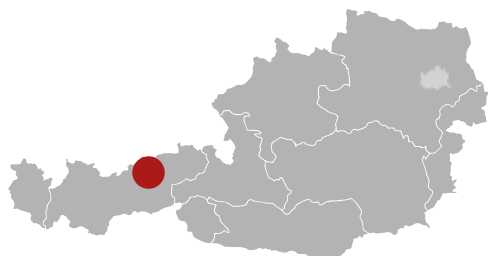
Építész(ek): Hanno Schlögl

Alapterület: 1800 m²

Finanszírozás: önkormányzati

Használat tervezett időtartama: állandó

Hall in Tirol városában találjuk a helyiek által csak Salzlagerhalle-nak nevezett épületet. A ma múzeum és kiállítás épületen régi funkciója miatt ragadt rá a "sótárolóterem" név. A város által kezdeményezett beruházás már nem mai, de a mai napig folyamatosan különböző rendezvényeknek ad helyet.

Területi viszonyok: Az Adambrau Sörgyárat 1926-ban építették fel Lois Welzenbacher tervei alapján. A modern épülettömeg egyszerű külső architektúrájával simul bele a városképbe, ezt a 2003-as újrakezdés nem is változtatta meg, az új használat csak a belső átalakításokra, terek újraértelmezésére korlátozódott.

Belső terek használata: Belső terei nem túldimenzionáltak, tisztán kezeltek és arányban vannak a funkcióval, teret adva a mindig aktuális rendezvény installációinak, bútorainak.

Anyaghasználat: : A fő épület mellé rendelt téglány csak négyzetes alakja miatt tűnik újként fel, hiszen homlokzatát a régi tömbbel színazonosra vakolták. Közelebbről szemlélve a bejáratot végül is meggyőződhetünk arról, hogy az új funkciót támogató, utólagos hozzáépítésről van szó.

Bent nyersen hagyott vagy fehérre vakolt felületek váltakoznak egymással. Az emeleti szinten tapasztalható rendezett tervezés és igényesen használt üveg, fa és acél hatására szinte lehetetlen megmondani a belső alapján, hogy mikori projektről is beszélünk.

Új és régi tömeg viszonya: A már meglévő többszintes nyeregtetős ipari épület és melléképületei a lehető leghétköznapiabb formavilágúak és anyaghasználatúak. Mellé rendelt kis téglány épülete annyira alárendelt viszonyban helyezkedik el, mintha csak egy garázs lenne a lakóépület mellett.

Eredeti funkció megjelenése az új koncepcióban: A régi nagy kéthajós sótárolócsarnok hatalmas középszlopainak textúrája egyértelműen felidézi számunkra a sókristályok látványát.

Új funkció hatása: Izgalmas és sok lehetőséget magában rejtő csarnok, kedvelt színhelye lett a környék rendezvényeinek.

Összegzés

Azt már tisztáztuk, hogy napjainkban az iparterületek rehabilitációjával foglalkozni egyértelműen szükségyszerű. De tekintsük át azt is, hogy mit nyújthat egy ilyen fejlesztés.

Először is a régi ipartelepek új szerepet kaphatnak a város életében. Aktuálisan hiányzó funkciók találhatják meg bennük új helyüket, visszacsatolva a korábbi ipari tevékenység beszüntetése miatt leromlott területet a város vérkeringésébe. Új szerepük olyannyira identitásképző lehet, hogy környékük vonzó, új gyűjtőponttá válhat.

Ha nem is fut be minden projekt ilyen nagyszerű karriert, az mindegyikről elmondható, hogy az épületállomány feljavításával nem csak a környezetét rendezi, és legalább ideig óráig életre kelti, hanem építészeti, történeti értéket őriz meg. Érdekes megfigyelés, hogy sem az épületek műemléki védettsége, sem országárszbeli elhelyezkedésük nem befolyásolták a beavatkozások mértékét – ez egy jellemzően osztrák kortárs építészeti mentalitás, szemben például a magyar, viszonylag konzervatív felfogású műemlékvédelemmel, itt inkább a cél a műemlékek átmentése azzal, hogy újra gondozó közösséget, gazdát ad nekik ezekkel a funkciókkal.

Ezzel szemben az épület strukturális rendszere alapvető befolyással volt az új funkciók kiválasztásában. Az egyszintes, csarnok jellegű épületek rendszerint rendezvény vagy kiállító térként tértek vissza, míg egy többszintes, rászteres vázú épület inkább cellás tértípust indukáló funkciókká, például irodává, iskolává vált. A speciálisabb formavilággal rendelkezők pedig teret adnak a különlegesebb vagy nehezebben megfogható tevékenységek számára.

A város funkcionális hálózatába visszaintegrált és működésében rehabilitált épületállomány különleges és megismételhetetlen külső és belső formavilágával hozzájárul egy újfajta szemlélet kialakulásához, azaz hogy nem kell feltétlenül a kicsit ütött-kopottat egyből újra cserélni, csak kicsit több odafigyelést igényel. Ám megismerve, felfedezhetőek bennük azok a lelemények és értékek, melyeket nekünk, építészeknek valóban őrizni és továbbadni feladatunk.

Bibliográfia és képek forrása

www.nextroom.at

www.mimoa.eu

www.archdaily.com

www.azw.at

www.a10.eu

m.rupertsteiner.com

[de.wikipedia.org/wiki/Arena_\(Wien\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Arena_(Wien))

arenavie.com/web

www.base-camp.cc/unternehmen/alte-brotfabrik

www.wien.info/de/sightseeing/museen-ausstellungen/ankerbrotfabrik

www.dietrich.untertrifaller.com/en/projekt/museum-inatura

www.east-centricarch.eu/projects/austria/programme-austria/public-cultural/museum-inatura-natural-history-experience-dornbirn.html

Lepel Adrienn: PhD Értekezés - Az ipari épületek második élete és újrahasznosításuk folyamata, 2009

Prof. Dr. Jörg Haspel: Neuer Nutzen in alten Industriebauten - Dreissig Jahre Industriedenkmalpflege in Deutschland, 2003

Uwe Kleineberg, Roland Wolf: Umnutzung von Fabriken - Übersicht und Beispiele, 1984